

ГРИЩУК ДІАНА ВІКТОРІВНА

слухачка 1 курсу кафедри підготовки офіцерів
запасу Військово-юридичного інституту
Національного юридичного університету імені
Ярослава Мудрого

**СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ПІСЛЯ
ВИКОНАННЯ БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ**

В умовах збройної агресії проти України та тривалого функціонування сектору безпеки і оборони особливої актуальності набуває питання соціально-психологічної адаптації військовослужбовців після виконання бойових завдань. Повернення військовослужбовця із зони бойових дій до умов мирного життя супроводжується складними психоемоційними, поведінковими та соціальними трансформаціями, що зумовлюють необхідність комплексного наукового осмислення цієї проблематики. Участь у бойових діях об'єктивно пов'язана з впливом значної кількості стресогенних факторів, серед яких постійна загроза життю, фізичне та психологічне виснаження, втрата побратимів, необхідність прийняття рішень в умовах ризику та невизначеності. Такі обставини нерідко спричиняють формування посттравматичних стресових реакцій, порушення емоційної стабільності, труднощі у міжособистісній комунікації та зниження здатності до повноцінного соціального функціонування. У зв'язку з цим дослідження механізмів соціально-психологічної адаптації військовослужбовців після виконання бойових завдань є одним із пріоритетів нашого суспільства.

Соціально-психологічна адаптація військовослужбовців після виконання бойових завдань являє собою складний та багаторівневий процес пристосування особистості до змінених умов життєдіяльності після повернення із зони бойових дій. Зазначений процес охоплює відновлення психологічної рівноваги, нормалізацію соціальних зв'язків, повернення до виконання професійних, сімейних та громадських ролей. У науковому розумінні соціально-психологічна адаптація виступає як інтегративний процес відновлення взаємодії особистості із соціальним середовищем, що включає когнітивний, емоційний, поведінковий та комунікативний компоненти.

Специфіка адаптації військовослужбовців зумовлена тим, що бойовий досвід істотно впливає на систему цінностей, поведінкові моделі та емоційні реакції особи. Після виконання бойових завдань військовослужбовці нерідко стикаються з підвищеною тривожністю, дратівливістю, порушенням сну, емоційною відстороненістю, труднощами у спілкуванні з членами сім'ї та соціальним оточенням. У багатьох випадках спостерігається складність повернення до звичного ритму життя, що може негативно позначатися як на особистому благополуччі військовослужбовця, так і на його подальшій професійній діяльності.

Особливого значення у цьому контексті набуває роль психологічної реабілітації та соціального супроводу. Ефективна адаптація неможлива без належної психологічної допомоги, яка має включати індивідуальне консультування, психотерапевтичну підтримку та заходи, спрямовані на відновлення емоційної стабільності. Водночас не менш важливим є соціальний компонент адаптації, що передбачає підтримку з боку сім'ї, близького оточення, колег по службі та суспільства в цілому. Особливої уваги потребує відновлення комунікативних зв'язків у сімейному середовищі, оскільки саме родина є первинним соціальним інститутом, що сприяє стабілізації психоемоційного стану особи та формуванню відчуття безпеки. Важливу роль у цьому процесі відіграє створення ефективної системи післябойового супроводу, яка має забезпечувати не лише психологічне відновлення військовослужбовця, але й його поступове повернення до звичних соціальних ролей, професійної діяльності та повсякденного життя. Доцільним є впровадження комплексних програм реадaptaції, які поєднуюватимуть психологічну допомогу, медичну реабілітацію, соціальне консультування та професійну підтримку.

Соціально-психологічна адаптація має також правовий вимір. Держава зобов'язана забезпечити належні правові гарантії соціального захисту військовослужбовців, доступ до медичної та психологічної допомоги, а також створення умов для їх повноцінної реінтеграції у суспільство після виконання бойових завдань. Саме тому важливим напрямом є вдосконалення нормативно-правової бази у сфері психологічної реабілітації та соціального забезпечення осіб, які брали участь у бойових діях. У цьому аспекті особливого значення набуває нормативне закріплення механізмів надання психологічної допомоги, гарантій соціальної підтримки, права на реабілітаційні послуги та забезпечення належного контролю за реалізацією відповідних державних програм. Важливим є розвиток міжвідомчої взаємодії між органами сектору безпеки і оборони, закладами охорони здоров'я, соціальними службами та органами державної влади з метою формування цілісної системи підтримки військовослужбовців після повернення із зони бойових дій.

Важливу роль відіграє формування у військовослужбовців стресостійкості ще на етапі професійної підготовки. Психологічна готовність до виконання бойових завдань та наявність сформованих механізмів саморегуляції значною мірою знижують ризик розвитку дезадаптивних станів.

Отже, соціально-психологічна адаптація військовослужбовців після виконання бойових завдань є складним багатофакторним процесом, який має важливе значення як для окремої особи, так і для ефективного функціонування сектору безпеки і оборони України. Її успішність залежить від сукупності психологічних, соціальних та правових чинників, серед яких ключове місце посідають рівень психологічної стійкості, соціальна підтримка, доступ до професійної допомоги та належне нормативно-правове забезпечення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Стасюк В. В., Вуколов О. В. Удосконалення психологічної готовності військовослужбовців сухопутних військ збройних сил України до виконання бойових завдань: стресостійкість в умовах тривалого конфлікту. Соціальна робота та психологія: освіта і наука. 2025. № 1. С. 81–86. URL: <https://doi.org/10.32782/3041-1351/2025-1-14> (дата звернення: 14.04.2026).

2. Тютюнник Л., Поп'юк Д. Соціально-психологічні наслідки впливу бойового стресу на військовослужбовців-учасників бойових дій. Вісник Національного університету оборони України. 2025. С. 186–193. URL: <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2025-86-4-186-193> (дата звернення: 14.04.2026).

**ДОБРОВОЛЬСЬКИЙ ВОЛОДИМИР
ОЛЕКСАНДРОВИЧ**

начальник курсу фахового та базового курсів тактичного рівня (L-1A, L-1B) відділу спеціальної підготовки та підвищення кваліфікації факультету професійної освіти та лідерства Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЕРСОНАЛУ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Соціально-правове забезпечення персоналу Державної прикордонної служби України (далі – ДПСУ) є ключовою складовою ефективного функціонування сектору безпеки і оборони держави. В умовах воєнного стану значення цього забезпечення істотно зростає, оскільки саме від рівня соціального захисту, правових гарантій та належних умов служби залежить не лише